

vrijbrief, door het recht uitgereikt, altoos door de zedelijkheid gecontrasigneerd ¹⁾.

Deze voorstelling komt uit een misverstand voort, en wel van gelijken aard, als dat, hetwelk somtijds aanleiding heeft gegeven tot de bewering, dat op zedelijk terrein goed en kwaad niet onmiddellijk aan elkaër grenzen, maar dat er nog een kleurloos tusschenvak is, dat den overgang uit het eene naar het andere vormt. Het is immers, zoo wordt dan gevraagd, niet mogelijk iedere daad of als zedelijk te loven, of als onzedelijk te laken, en dies moet men wel een derde aannemen voor wat noch het een noch het ander is. — De praemisse is juist, maar de conclusie deugt niet. Gewis verdient niet iedere handeling uit zedelijk oogpunt of prijs of blaam, edoch, — en dit vergeet men, — niet iedere handeling is vatbaar om naar zedelijken maatstaf te worden gemeten. Wat buiten het gebied des zedelijken levens ligt, naar daaraan ontleende tegenstelling te beoordeelen, is als wilde men de lichtkleur eener symphonie bepalen of wegen de geur van eene bloem.

Dezelfde feil nu wordt begaan door hen, die in straks bedoelden trant een strijd meenen te ontdekken tusschen recht en zedelijkheid. Tal van daden vallen niet binnen den kring van het recht en kunnen mitsdien ook niet door het recht worden gewraakt, maar dit stilzwijgen geeft niet de vrijheid hier het *qui tacet consentire videtur* toe te passen. Zeer juist wordt omtrent dit punt door Ahrens opgemerkt: »on dit quelquefois que le droit permet ce qui est défendu par la morale. Mais l'expression est impropre, car le mot de permission implique une *connexité* entre le droit et une action moralement défendue. Or le droit ne se trouve dans aucun rapport avec elle, il lui est étranger, l'action n'est pas pour le droit. ²⁾»

Geen strijd dan in beginsel van recht en zedelijkheid. Veel meer het eerste aan het laatste dienstbaar. En dit niet slechts, gelijk het door von Savigny ³⁾ en anderen wordt gezegd, wijl het recht de

¹⁾ Ook Falck (t. a. p., S. 81) merkt op »dasz mehrere Rechte mit dem Sittengesetze im Widerspruch steken, und also durch dieses nicht gegeben seyn können.»

²⁾ T. a. p., p. 95.

³⁾ T. a. p., Bd. I. S. 332.